

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΟΜΟΥΤΟΣ

ΗΓΕΜΩΝ ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

Τῷ 1481, ὁ Βαγιαζίτ, ὁ πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ Μεχμέτ Β'. τοῦ παρθοῦ, διεδεξάμενος τὸν πατέρα αὐτοῦ, περιῆλθεν εἰς ἐμφύλιον πόλεμον πρὸς τὸν νεώτερον αὐτοῦ ἀδελφὸν Τζίμ, ἐρίζοντα πρὸς τὸν ῥηθέντα Βαγιαζίτ περὶ τῆς βασιλείας. Ὁ νέος οὗτος Σουλτάνος διεξήγαγε πολέμους ἐναντίον τῆς Οὐγγαρίας, τῆς Πολωνίας, τῆς Περσίας, τῶν Μανενούκων τῆς Αἰγύπτου, ἔτι δὲ ἐναντίον τῶν Ἑνετῶν, ἀφ' ὧν ἀφῆρσεν ἱκανὰς κτήσεις ἐν ταῖς ἐλληνικαῖς χώραις. (1) Οἱ Ἑνετοὶ προσεπάθουν περὶ τὸ 1499, κἄπως τὴν εἰρήνην ἐν τῇ ἰταλικῇ χερσονήσῳ νὰ ἐπαναφέρωσιν ἕνεκα τῆς εἰσελεύσεως τῶν Γάλλων. Οἱ Τοῦρκοι ὁμως, καίτοι εἶχον ἀνανεώσῃ τὴν συνθήκην τῆς εἰρήνης μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Ἑνετῶν, ἐξηκολούθουν ἀσπλάγχχνως πειρατεύοντες καὶ πιέζοντες τὴν Δαλματίαν, τὴν Ἰστροίαν καὶ τὰς ἐν τῇ κατοχῇ τῶν Ἑνετῶν νήσους. Μὴ δυνάμενοι νὰ ἐπαναφέρωσι τὴν τάξιν ἄνευ ὀπλων περιεπλέχθησαν μετὰ τῶν Τούρκων εἰς νέους πολέμους πρὸς δυστυχίαν καὶ τῶν ἐλληνικῶν μερῶν. Ὁ προβλεπτῆς Κονταρίνης, μετὰ τοῦ στόλου τῆς Ζακύνθου, ἔδραμεν ὑπὲρ τῶν κατοίκων τῆς ἀτυχοῦς Μεθώνης. Δεινὴ ναυμαχία ἔλαβε χώραν παρὰ τῇ νήσῳ Σαπ.ένζα. Νικηταὶ ἔμειναν οἱ Τοῦρκοι ἐν τῇ συμπλοκῇ ταύτῃ ὥς καὶ ἐν ἐτέρᾳ. Οὕτω πόλεις ἐλληνικαί, ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἑνετῶν, μείνασαι ἄνευ συνδρομῆς τοῦ ἐνετικοῦ στόλου, προσεβλήθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων. Τὸ Ναύπακτον, ἡ Μεθώνη, ἡ Κορώνη καὶ ἄλλα μέρη περιέπεσαν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ὀθωμανῶν. Ἡ Μεθώνη ὁμως ἔπεσεν ἡρωϊκῶς. Ἀλλὰ περισσότερα σύνεσις ἢ ἡρωϊ-

(1) Πρὸλ. Hammer : Gesch. des Osmanischen Reichs Βιέννη 1819.

σμός θὰ ἦτο προτιμότερον, καθότι, ὅτε ἔφθασαν πρὸς ἐπικουρίαν αὐτῶν πλοῖα ἐνετικά, οἱ κάτοικοι, δραμόντες εἰς τὴν παραλίαν, μέθυσοι χαρᾶς, κατέλιπον ἀπροστάτευτα τὰ ὀχυρώματα. Οἱ Τοῦρκοι ἐπωφεληθέντες, κατέλαβον ἐξ ἐφόδου τὴν πόλιν. Τοῦτο ἐννοήσαντες οἱ κάτοικοι ὑπερεμάχοντο ἐρρωμένως τῆς κοινῆς ἐλευθερίας· ἀλλ' ἀργά. Οἱ Τοῦρκοι λυσσώδως ὤρμησαν. Ἡ φρουρά καὶ οἱ κάτοικοι δὲν παρεδόθησαν, ἀλλ' ἐνεργοὶ ὄντες ἡμύνοντο ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἥρωικῶς. Νικητὴς ὁ Τοῦρκος, ἔσφαξε χριστιανούς, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ τὸν δυτικὸν ἐπίσκοπον Μεθώνης, Ἀνδρέαν Φαλκόνην, ὅστις, τὰ ἱερὰ περιβεβλημένος ἄμφια, ἐνεθάρρυνε τοὺς ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος μαχομένους. Ἡ Μεθώνη ἐγένετο κτῆμα τῶν Ὀθωμανῶν. Ἀλλὰ σωρὸν πτωμάτων, ἐρείπιων καὶ ἀποτετερρωμένην πόλιν ἐκυρίευσαν. Μετὰ τὴν ἄλυσιν οἱ χριστιανοὶ ἐγκαταλιπόντες τὴν Μεθώνην ἐζήτουν ἄσυλον εἰς ἄλλα μέρη, ἅπερ ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἑνετῶν ἦσαν (2). Ἡ Ζάκυνθος πολλοὺς ἐφιλοξένησε. Μεταξὺ τῶν ἀποδήμων, συμπεριελαμβάνετο ὁ Δημήτριος Κομοῦτος. Τὸ ἐπιφανὲς τοῦτο τῆς Μεθώνης τέκνον, ἐλθὼν περὶ τὸ 1500 εἰς Ζάκυνθον, (3) ἐγένετο ὁ θεμελιωτὴς τοῦ γνωστοῦ ἐν Ζακύνθῳ πολυκτῆμονος καὶ εὐπατρίδου οἴκου τῶν Κομοῦτων, ὅστις, συνδεόμενος μετὰ ἐπίσης περιφανῶν τῶν νήσων ἄλλων οἴκων, (4) ἐνεγράφη ἐπὶ ἐνετοκρατίας μεταξύ τῶν εὐγενῶν Ζακύνθου, ἀνέδειξε δὲ ἄνδρας ἐπιφανεῖς εἰς τὰς ἐπιστήμας, εἰς τὰ γράμματα καὶ τὴν πολιτείαν. (5) Ἀναφέρομεν δὲ μόνον τινάς, τὸν ὑπερασπιστὴν τῶν

(2) Πρὸς τὰς ἱστορίας τῆς Βενετίας τῶν Doglioni, Bembo, Sagredo.

(3) Μεταξὺ τῶν οἰκογενειακῶν ἐγγράφων τοῦ οἴκου Κομοῦτου ὑπάρχει καὶ τὸ γενεαλογικὸν δένδρον μετὰ τῆς ἐξῆς σημειώσεως, ἣν δημοσιεύομεν. «Descrizione de' discendenti della famiglia Comuto dacché espugnata dagli Ottomani la città e fortezza di Modonè a cacciata dalla medesima, Demetrio Comuto venne a stabilirsi in questa isola del Zante verso l'anno 1500....»

(4) Εἰς Κομοῦτος τὸ ὄνομα Σταματέλος ἔλαβε σύζυγον τὴν Ἐλισάβετ Γαβριηλοπούλου ἐκ τοῦ ἐπιχανοῦς βυζαντινοῦ οἴκου. Εἰς τὸν ΙΖ' αἰῶνα ὁ Ἰωάννης Γαβριηλόπουλος, τιμαριῶχος Ζακύνθου, ἐφάνη ὡφέλιμος τῇ ἐνετικῇ Πολιτείᾳ. Ἡ οἰκογένεια Κομοῦτου καὶ τὸ ἀρχαιοφυλακεῖον Ζακύνθου διαφυλάττουσιν ἔγγραφα τῆς βυζαντινῆς ταύτης οἰκογενείας.

(5) Περὶ τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν Κομοῦτων ἐπὶ ἐνετοκρατίας ὄρα Libri Consigli καὶ filze Diverse παρὰ τῷ ἀρχαιοφυλακεῖῳ Ζακύνθου. Ὁ Δημήτριος Κομοῦτος ἀκμάσας κατὰ τὴν ΙΖ' ἰδρύσε πτωχοκομεῖον (Ospedale Comuto), ἐχάρισεν εἰς τὴν Μητρόπολιν Ζακύνθου τὰς πέντε χι-

ὀρθοδόξων δογμάτων Ἀντώνιον (5), τὸν πολλαχῶς ὑπηρετήσαντα τὴν πατρίδα Νικόλαον, (7) τοὺς ἱετροὺς Δημήτριον καὶ Σταματέλον (8), τὸν μηχανικὸν φέροντα καὶ τὸν τίτλον ταγματάρχου (colonello) Νικόλαον (9), τὸν ποιητὴν Δημήτριον (10) καὶ ἄλλους, ἐν οἷς καὶ ὁ σκιαγραφούμενος Ἀντώνιος ἡγεμὼν τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας.

*
* *

Οὗτος ἀνέπνευσε τὴν πρώτην τῆς ζωῆς αὔραν ἐν Ζακύνθῳ περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ὁ πατὴρ του ἦτο ὁ ῥηθεὶς ποιητῆς Δημήτριος, ἡ δὲ μήτηρ του ἡ Ἀσημίνα Καπνίσση ἐκ λαμπροῦ γόνου. Ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι παιδευθεὶς τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ἰταλίαν πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν καὶ ἐγένετο ἀκολούθως διδάκτωρ τὰ νομικά. Παιδιόθεν ζῆλον ἔδειξεν εἰς τὰ γράμματα καὶ ὁ ζῆλος οὗτος ηὔξανεν ἐφ' ὅσον ἡλικιοῦτο, εἰς τρόπον ὥστε, ἡ μελέτη ἦτο ἡ τέρψις αὐτοῦ καὶ τὸ

λιάδας δουκάτα, τὰ ὁποῖα διὰ τὴν ἀνοικοδομὴν τῆς ἰδίας ἐκκλησίας εἶχε δανείσει εἰς τὴν ἰδίαν ἐκκλησίαν ἐδώρησε, τὴν ἀργυρᾶν εἰκόνα τῆς Παρθένου, ἀργυρᾶ σκεύη, τὸν μέγαν κώδωνα καὶ τὸν ἐπίχρυσον τέμπλον, ἔργον ἐνετικόν. (Ἀρχεῖον Γερουσίας Κερκύρας).

(6) Πρβλ. L. Si Βιάζη. Ἀντώνιος Κομοῦτος ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ Κωνσταντινουπόλεως ἔτος I. ἀριθ. 3, 5.

(7) Ἡ οἰκογένεια Κομοῦτου διαφυλάττει ἐν ἐλαιογραφίᾳ μεγάλην εἰκόνα τοῦ Νικολάου ἐν στολῇ μετὰ τῆς ἐξῆς ἐπιγραφῆς: *Nicolo Comuto ambass. Sindaco et Sopracomito del Zante aet. XXXII. 1661.*

(8) Ὁ Σταματέλος οὗτος ἤχμασε κατὰ τὸν 12' αἰῶνα. Πρὸς ἔπαινον αὐτοῦ ὁ σύγχρονός του κεφαλλήν Ἀναστάσιος Πανᾶς ἐποίησε τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα ὅπερ δημοσιεύομεν ὡς εὖρομεν ἐν τῇ περγαμηνῇ τῇ σωζομένῃ παρὰ τῇ οἰκογενείᾳ Κομοῦτου:

«Virtutes coluit quondam gens inctita Graia,

«Quarum vix tantum nominis extat honos.

«Has solus renovas quaesito labore Comuto,

«Et nostrae laudis praemia solus

«τῆς φιλίας τεκμήριον

ponebat Anastasius Pana

«I. V. Doctor»

(9) Ὅρα Κατραμῆ Φιλολογικὰ Ἀνάλεκτα Ζακύνθου σελ. 369—370.

(10) Ὅρα Κατραμῆ ἐνθ. ἀν. σελ. 363—368 καὶ Σ. δε Βιάζη, ἐνθ. ἄνωτ. Ἀρ. 5.

μόνον ἰδεῶδες (11). Ἐλαβε σύζυγον τὴν Ἑλένην Φορέστη, γυναῖκα τὰ μάλιστα εὐπαιδευτον.

*
* *

Ἡ Ἐπάνησος εἶχε κηρυχθῆ Κράτος ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἐπτανησος Πολιτεία, ὅπερ ἀνεγνωρίσθη ἀπὸ τὰς δυνάμεις (12). Τοὺς οἶακας τῆς διοικήσεως εἶχεν ἀναλάβει ὁ κερκυραῖος Γεώργιος κόμης Θεοτόκης, (13) ὅστις ἀπεβίωσε τῷ 1803. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Θεοτόκη ἡ προεδρεία τῆς Γερουσίας περιήρχετο προσωρινῶς καθ' ἑβδομάδα εἰς ἓν ἕκαστον τῶν μελῶν μέχρι τῆς ἐκλογῆς τοῦ νέου προέδρου. Ἀλλ' ἐνῶ κατὰ τὸ ἄρτι ψηφισθὲν (1803) πολίτευμα ἡ ἐκλογὴ τοῦ Προέδρου καὶ τῶν τριῶν Τιμητικῶν ἀνετίθετο ὀριστικῶς εἰς τὸ νομοθετικὸν Σῶμα, (14) ὁ πληρεξούσιος κόμης Μοτσενίγος ἀπέστειλεν ἑγγράφον εἰς τὸ Σῶμα ἐκεῖνο, δι' οὗ ἔλεγεν ὅτι, δυνάμει τῆς δοθείσης αὐτῷ πληρεξουσιότητος παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας καὶ κατὰ ῥητὴν αὐτοῦ θέλησιν ἀφορῶσαν εἰς τοὺς ὑψηλοὺς αὐτοῦ σκοποὺς, διορίζει κατὰ πρώτην φορὰν Ἡγεμόνα τῆς Ἐπτανήσου Πολιτείας τὸν Ἀντώνιον Κομοῦτον, καὶ προσέτι τὸν Ἰ. Συγοῦρον, Α. Μ. Καποδίστριαν καὶ Δ. Μηλιαρέσην Τιμητὰς τῆς Πολιτείας. Τὸ ὑψηλὸν τοῦτο ἀξίωμα ἔλαβεν ὁ Κομοῦτος τῇ 7 Δεκεμβρίου 1803. Τὸ Νομοθετικὸν Σῶμα ἐν τούτοις εἰργάζετο

(11) Ἐδημοσιεύθη ἐν Κερκύρᾳ φυλλάδιον φέρον τίτλον *Profilo ὕφ' ἡμερομηνίαν 12 Δεκεμβρίου 1803 περιγράφον τὰ φυσικὰ καὶ ἐπικτήτα χαρίσματα τοῦ Ἀντωνίου Κομοῦτου* ἐξ αὐτοῦ ἀποσπῶμεν τὰ ἑξῆς περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως αὐτοῦ:

«... Profondo, erudito in ogni genere di conoscenze, distinguersi per quella dell' Agricoltura e delle lingue, tra cui non escluse quella di Pope; estimatore della filosofia, l'ammira come il solo mezzo per cui bene e beatamente si vive e si insegna a vivere altrui con la libera verità della parola e colla santità dell' esempio.»

(12) Πρβλ. Π. Χιώτη, *Σειρὰς ἱστορικῶν ἀπομνημονευμάτων* τομ. Γ', Κερκύρα 1863, κεφ. ΚΒ' κ. ἐξ.—Δούντζη. *Della Repubblica settinsulare* Bologna 1863.—Γ. Ε. Μαυρογιάννη. *Ἱστορία τῶν Ἰονίων Νήσων* κ.τ.λ. Ἀθήναις 1889. Τῷ ἀναγνώστῃ συνιστῶμεν τὸ πόνημα τοῦ Μαυρογιάννη γεγραμμένον μετὰ πολλῆς λεπτομερείας καὶ κρίσεως.

(13) Πρβλ. Α. Βροκίνη *Βιογραφικὰ Σχεδάρια* τεύχος Α'. Κερκύρα 1877 σελ. 68—99.

(14) Ὁρα: *Le tre Costituzioni*, Κέρκυρα 1849 σελ. 31 κ. ἐξ.

καὶ νόμοι ἐψηφίζοντο. Τῇ 21 Μαρτίου τοῦ 1804 διελύθη τὸ πρῶτον ἐκεῖνο Νομοθετικὸν Σῶμα, μετὰ ἐπτάμηνον καὶ πλέον ἔτι ἐργασίαν, καθ' ἣν ἐγένετο δεκτὸν τὸ Πολίτευμα καὶ ἐθνικῶς ὀργανίσθη ἡ Ἐπτανήσος. Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἀπὸ τῆς διαλύσεως τοῦ Νομοθετικοῦ Σώματος, ἀφίκετο εἰς Κέρκυραν ὁ νέος πρόεδρος τῆς Γερουσίας καὶ Ἡγεμὼν Ἀντωνίος Κομοῦτος. Ἡ ἀφίξις αὐτοῦ ἐωρτάσθη ἐν Κερκύρᾳ δημοτελέστατα καὶ δι' ἱππικοῦ διαγωνίσματος, τοῦ ὁποίου ἀθλοφόρος ἐγένετο ὁ Σπυρίδων Καπέλος (15).

Ὁ πατὴρ τοῦ Ἡγεμόνος τῇ χαρᾷ αὐτοσχεδίασε τὸ ἐξῆς ποιημάτιον :

Or prossimo a novanta, al sommo Dio
Penitente mi volsi e l'adorai,
Genuflesso esclamai.

—La Patria eretta in Repubblica vidi,
E Principe acclamato il proprio figlio,
No non cuzo più il periglio,
Nè l'aspetto feral che mi soprasta.
Vissi suddito (ora no) gran Dio mi basta.

* *

Τῇ ἡμέρᾳ τῶν γενεθλίων τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου ἐν τῷ ναῷ τῆς Σπηλαιωτίσσης ἐν Κερκύρᾳ ὁ Ἡγεμὼν Κομοῦτος ἐλληνιστὶ ἐγκωμίασε τὸν Αὐτοκράτορα διὰ τοῦ κατωτέρω ὠραίου λόγου, ὃν δημοσιεύομεν κατὰ τὸ χειρόγραφον, ὅπερ σώζεται ἐν τῇ δημοτικῇ Φωσκολιανῇ βιβλιοθήκῃ. (16)

« Ἡ φωνὴ τῆς διοικήσεως, ἄνδρες Ἐπτανήσιοι, σᾶς εὐηγγέλησε τὴν χαροποιὰν αἰτίαν τῆς σημερινῆς συνάξεως, καὶ ἰδοὺ ὁ Πανιερότατος Ἀρχηγὸς τῆς ἐκκλησίας μας, μόλις πρὸ ὀλίγου νὰ ἐπικαλεσθῇ μὲ ἱερὸν ὕμνον τὰς εὐλογίας τοῦ πανταγάρθου Θεοῦ εἰς τὸν Μέγαν Ἀλεξάνδρον τὸν Αὐτοκράτορα πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν, καὶ τὸν μεγαλόψυχον εὐεργέτην τῆς Ἐπτανήσου Πολιτείας. Καθὼς τὰ τόσα ἀγαθὰ, ὅπου χαιρόμεθα, εἶναι ἡ πλοῦσιος παραγωγὴ τῶν γενναίων Ἀρετῶν του, οὕτω καὶ ἡ εὐτυχία του εἶναι ἐνωμένη μὲ τὴν ἰδικήν μας. Τὰ ἔτη τῆς πολυτίμου ζωῆς του στεφανωμένης ἀπὸ τὰς ἀκτῖνας τῆς δόξης, εἶναι προωρισμένα νὰ καταστραφῶν πάντοτε μὲ τὴν πολυαριθμίαν των πλέον σταθερὰν καὶ ἀνάλαβτον τὴν εὐτυχίαν μας. »

(15) Πρβλ. *Monitore Settimanale* Ἀρ. 36.

(16) Διατηροῦμεν τὸ ὕφος τοῦ χειρογράφου καὶ τὴν γραφὴν.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΟΜΟΥΤΟΣ

ΗΓΕΜΩΝ ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

Ἡ θεία πρόνοια ἔσμιξε μετὰ τὴν μακάριον μοῖραν τῆς ἐκλάμπρου καὶ κραταιᾶς βασιλείας τοῦ Κόσμου τὴν τύχην τοῦ Γένους μας, καὶ συνέγραψεν εἰς τὰ οὐράνια τῆς δόγματα τὰς ἀθανάτους πράξεις Ἀλεξάνδρου τοῦ Πρώτου καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ Ἑπτανησίου λαοῦ. Ἰδοὺ μᾶς προσφέρει νέαν ἀπόδειξιν ταύτης τῆς παρηγορικῆς ἀληθείας ἢ πλουσιοδωρία του, μετὰ τὴν ὁποίαν ἐνέχυσεν πάλιν ἐπάνω μας τὰς βασιλικὰς του εὐεργεσίας, διὰ τὴν καταστίσῃ πλέον ἐκλαμπρον καὶ τέλειον τὸ μέγαλον ἔργον τῆς δυνάμεώς του. Ἀναγεννηθέντος τοῦ Γένους μας ἀπ' αὐτὴν, ἀποκτενίσθη πάλιν μετὰ τὸς αἰῶνας, ἡ ἑλληνικὴ ὄνομα, ἡ ἑλληνικὴ πατρίδα, ἡ ἑλευθερία. Ἀλλ' οὐχί, ὡς ἓνα καιρὸν, μίαν ἐλευθερίαν φοβισμένην ἀνάμεσον εἰς τὰ ἴδια τῆς ἄρματα, καὶ λυπημένην ἀπὸ τοὺς κινδύνους καὶ συμφορὰς τῶν ἐμφυλίων διχονοιῶν, ἀλλὰ ἀσφαλῆ καὶ χαρούμενην ὑπὸ τὴν σκιὰν φρονίμων διατάξεων, καὶ ὑπὸ τὴν ὑπερασπιστικὴν αἰγίδα ἀνικητῶν καὶ εὐτάκτων στρατιωτῶν, ἐνδυναμωμένη ἡ Πολιτεία μας ἀπὸ τὴν ζωοδόχον πλουσιοδωρίαν τοῦ εὐεργέτου τῆς νέας Ἑλλάδος, ἐξέφυγε τοὺς κινδύνους τῆς νηπιότητος, καὶ ἤδη ἀναγγέλει ἀπὸ τὰς πρώτας ἀρχὰς τῆς πολιτικῆς του ζωῆς, τὴν ὠριμότητα τῆς ἀνδρικῆς ἡλικίας. Νῦν αἱ συνεχεῖς καὶ θλιβεραὶ χρεῖαι τῆς πατρίδος δὲν θέλουν στενοχωρεῖ πλέον τοὺς διοικητὰς μετὰ ἀνικητῶν δυσκολίας, ἐπειδὴ καὶ ἡ ἐκχυσὶς τῶν δώρων τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, ἐξάλειψε τὰ λυπηρὰ ἐμπόδια, ὅπου εἰς κάθε βῆμα ὑπαντούσαμεν εἰς τὸν πατριωτικὸν δρόμον. Οὗτος ὁ μέγας βασιλεὺς ἐξάνοιξε τὴν ταραχὴν μας, ἐπρόφθασε τὰς ἐλπίδας μας, καὶ εἰς τὴν εὐλαβητικὴν σιωπὴν μας, ἤκουσε τὴν φωνὴν τῆς μεγαλοφυχίας του, καὶ ἀνήγειρε τὸν θαυμασμόν μας μετὰ νέα ἐκούσια χαρίσματα, ὡς εὐνοϊκὸς πατήρ, δὲν μεταχειρίζεται τὴν μεγάλην δύναμιν τοῦ κράτους του, πάρεξ εἰς ὄργανον τῆς ἀκενῶτος ἀγαθοσύνης του. Ὡς εἰκὼν ζωσα τοῦ Θεοῦ ἐκπλώνει ἀμέτρως τὴν προμηθειάν του καὶ ἀπὸ τὸν θρόνον τῆς ἐκλάμπρου αὐτοῦ δόξης καὶ μεγαλειότητος, ἀπὸ τὸ ὕψος τῶν βαθέων συμβουλῶν μετὰ τὰς ὁποίας κυβερνᾷ καὶ ζυγίζει τὰς ὑποθέσεις τῆς πλέον εὐρυχώρου βασιλείας τῆς οἰκουμένης, καταδέχεται νὰ καταβαίνει ἕως εἰς ἡμᾶς, διὰ νὰ περισκοπεύῃ τὰς χρεῖας μας, διὰ νὰ τὰς ἐξάλειψῃ καὶ διὰ νὰ ἐνώσῃ μετὰ τὴν σπουδὴν τοῦ πρὸς τὸ συμφέρον τῶν εὐτυχισμένων ὑπηκόων του, μίαν ἀκούραστον φροντίδα διὰ τὴν ἰδικὴν μας εὐτυχίαν. Ὡς ἀνταποκριθῶμεν λοιπόν, ἄνδρες Ἑπτανήσιοι, ὅλοι ὁμογνώμως καὶ δικαίως, τοιαύτας μεγάλας εὐεργεσίας. Αἱ ἀρεταὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀρνούμεναι πᾶσαν ἀντάμειψιν, ὅπου νὰ μὴν εἶναι τῆς ἰδίας των φύσεως, δὲν δέχον-

ται ἅφ' ἡμᾶς, μήτε χαλκοῦς, μήτε μάρμαρα, καὶ δὲν ζητοῦσιν ἄλλης λογῆς μνημόσυτα τῶν εὐεργετημάτων του, πάρεξ ζῶντα τεκμήρια τῆς καλῆς ἡμῶν συστάσεως. Ταῦτα εἰς ὀλίγον καιρόν, ὡς ἐλπίζω, θέλετε τὰ ἰδῆ διατεταγμένα εἰς ὅλην τὴν ἐπικράτειαν τῆς Πολιτείας μας, διὰ νὰ σᾶς ἐνθυμοῦν στενεχῶς τὰ ἄπειρα χρέη σας πρὸς τὸν εὐεργέτην μας, καὶ διὰ νὰ χαροποιοῦν τὴν καρδίαν σας μὲ τὴν γλυκεῖαν αἰσθησιν τῆς κοινῆς εὐτυχίας. Εἰς τὰς ὠφελίμους διατάξεις, ὅπου τιμῶσι τὸ πνεῦμα καὶ τὴν καρδίαν, καὶ εἰς τοὺς καθαροὺς χαρὰς μιᾶς εὐτάκτου ἐταιρικῆς ὑπάρξεως, θέλετε βλέπει τὰς μαρτυρίας τῶν σεβαστῶν θελημάτων τοῦ Αὐτοκράτορος, τὰς συνεχεῖς φροντίδας τῶν διοικούντων σας καὶ τὰς αἰτίας τῆς παντοτινῆς εὐγνωμοσύνης σας. Ὡς καταστηθῶμεν οὖν, ἄξιοι ἐκείνης τῆς ἐκλάμπρου καὶ εὐτυχισμένης τύχης, ὅπου μᾶς προορίζει ἡ μεγαλοψυχία τοῦ εὐεργέτου μας, ὁ ὁποῖος πάντοτε ἔτοιμος νὰ διαφυλάττῃ εἰς τὴν κραταίαν του χεῖρα καὶ εἰς τὴν εὐσπλαγχνον καρδίαν του ἀκέραια τὰ χαρίσματα τῆς μεγαλοδορίας του εἰς ἡμᾶς, θέλει ὅμως νὰ ἐνθυμόμασθην, πῶς τὸ βλέμμα του, ὡς ἐκεῖνο τοῦ ἡλίου, ἐπικεῖται πάντοτε ἐπάνω μας, διὰ νὰ θεωρῇ πόσον εἴμεθα ἱκανοὶ νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὸ πλατὺ στάδιον, ὅπου ἡ δύναμις του μᾶς ἤνοιξε, καὶ διὰ νὰ εὐρίσκη εἰς τὴν ἐνάρτεον ἀνταπόκρισιν μας, νέας αἰτίας διὰ νὰ αὐξάνῃ τὰς εὐεργεσίας του.

« Ἄνδρες Ἑπτανήσιοι, πολῖται συνάδελφοι, εἰς τῶν ὁποίων τὸ πρόσωπον λάμπει ἡ χαρὰ καὶ ὁ ζῆλος τῆς ἐκπληρώσεως τῶν Αὐτοκρατορικῶν θελημάτων, ἐξορκίζω σᾶς εἰς τὸ γλυκύτερον ὄνομα τῆς πατρίδος μας, προσπαθήσατε, ὅσον εἶναι δυνατόν τοῦ καθ' ἑνός, νὰ καταστηθῇτε ἄξιοι τοσούτων εὐεργεσιῶν, μὲ τὴν ὑπακοὴν εἰς τοὺς πατέριους νόμους, μὲ τὸν πόθον σας εἰς τὴν πολιτικὴν εὐταξίαν, μὲ τὴν ὁμοθυμαδὸν συνδρομὴν σας εἰς τὸ νὰ τιμᾶτε κατὰ πάντα τρόπον τὸ ἐλληνικὸν ὄνομα καὶ ἐκ τοῦ περισσέυματος τῆς καρδίας σας νὰ ἐκφωνῇτε καθημερινῶς μετ' ἐμοῦ Ζήτω, ζήτω, ζήτω Ἀλέξανδρος ὁ πρῶτος, ὁ πατὴρ τοῦ Ἑπτανησίου λαοῦ. » (17)

* *

Ἡ μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ῥωσσίας ψυχρότης δὲν ἠδύνατο νὰ εἶναι πρὸς ὄφελος τῆς Ἑπτανήσου. Ἡ Ἑπτάνησος ἠτοιμάζετο νὰ εἰσέλθῃ εἰς νέας περιπετείας καὶ τέλος αἱ ἐπτὰ τοῦ Ἰονίου

(17) Descrizione del governo interno della città et isola del Zante, χειρόγραφον Ἄρ. 18 παρὰ τῇ δημοτικῇ Φωσκολιανῇ βιβλιοθήκῃ.

Νῆσοι παραχωροῦνται εἰς τὸν Ναπολέοντα τῷ 1807. Ἡ Ῥωσικὴ προστασία ἀφ' ἐνὸς κατηύνασε τὰ ἐπιτόπια πάθη, ἀφ' ἐτέρου δ' ἐγένετο αἰτία δεινῶν ὧν τὸ χεῖριστον ἦτο ὅτι τὴν Ἑπτάνησον παρέδωκεν ὡς ἀντάλλαγμα πρὸς συμβιβασμὸν ἀλλοτρίων συμφερόντων.

Ὁ Ἀντώνιος Κομοῦτος ἦτο ἀνὴρ εὐπαιδευτος, εὐσεβής, ἀλλ' ἄτολμος πολιτικός. Ἀντικείμενον ἄλλης πραγματείας μας θὰ εἶναι ἡ ἡγεμονία τοῦ γαληνοτάτου (18) Ἡγεμόνος Κομοῦτου.

Ὁ Κομοῦτος ἐπανακάλυψε εἰς τὴν φιλότατην αὐτοῦ πατρίδα Ζάκυνθον, ἔζη ὡς ἀληθὴς εὐπατρίδης, τιμώμενος καὶ ἀγαπώμενος παρὰ πάντων, καὶ τῇ πρώτῃ Φεβρουαρίου τοῦ 1833 ἀπεβίωσε. (19) Ὁ ἱστοριογράφος Παναγιώτης Χιώτης (20) περιγράφει οὕτω πως τὴν κηδεῖαν τοῦ ἀρίστου τούτου τέκνου τῆς Ζακύνθου. «Τὰ ἱπποτικὰ παράσημα ἔφερον ἐπὶ προσκεφάλου ἀξιωματικὸς τοῦ ἄλλοτε Ἑπτανησιακοῦ στρατοῦ ὁ γηραιὸς ἀπόμαχος Γεώργιος Καῖσαρ. Ὁ δὲ μανδύας καὶ ὁ μεσαιωνικὸς πῖλος τοῦ Βασιλικοῦ τάγματος τοῦ Ἀγ. Μιχαὴλ καὶ Ἀγ. Γεωργίου ὡς καὶ ὁ βασιλικὸς ἱματισμός, ὁ ἐν συμβουλίῳ ἐνδύμενος ὑπὸ τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, ὃν ἐχάρισεν ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης τῷ Κομοῦτῳ, ἐπετίθη τῆς λάρνακος τοῦ νεκροῦ. Λόγος ἐπικηδεῖος ὑπὸ τοῦ ἱεροκλήρυκος Χαλκοματᾶ ἐγκωμίασε τὰς πολιτικὰς καὶ ἰδιωτικὰς ἀρετὰς τοῦ ἀνδρός, οὗ ἡ θεοσέβεια, ἐλεημοσύνη, ἐγκράτεια, μεγαλοδωρία καὶ εὐπροσηγορία πρὸς τοὺς ὑποδεεστέρους ἦτο παραδειγματικὰ μεταξὺ εἰς ὅλους τοὺς συμπολίτας.»

Ζάκυνθος, 1895.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΔΕ ΒΙΑΖΗΣ

(18) Ὁ ἡγεμὼν Ἑπτανήσου ἐτιτλοφορεῖτο γ α λ η ν ό τ α τ ο ς.

(19) Ὁ ἐφημέριος τῆς Μητροπόλεως Ζακύνθου ἔγραψεν εἰς τὸ βιβλίον τῶν θωνῶν. «1833 Φεβρουαρίου πρώτη ἀπέρασε εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς ὁ ἐκλαμπρότατος κόμης, πρίγκηψ ἱππότης Ἀντώνιος Κομοῦτος ποτὲ Δημητρίου καὶ ἐνταφιάσθη εἰς τὴν Μητρόπολιν. Ἦτο χρόνων σχεδὸν ὀγδοήκοντα πέντε, ἀρ. 85

(20) Ἱστορία τοῦ Ἰονίου Κράτους Β' σελ. 78—79.